



Arxiu històric FUNDACIÓ JAUME BOFILL

El futur econòmic de Catalunya en el context espanyol i europeu

Carles A. Gasòliba

NOVEMBRE 1989

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
jaume
BOFILL
Bofill

COMUNICACIÓ

EL FUTUR ECONÒMIC DE CATALUNYA EN EL CONTEXT ESPANYOL I EUROPEU

JORNADES "PRESENT I FUTUR DE L'ECONOMIA CATALANA"

13 i 14 de novembre

COL·LEGI D'ECONOMISTES DE CATALUNYA

CARLES A. GASÒLIBA i BÖHM

13 de novembre de 1989

Aquesta comunicació es basa en la conferència que vaig pronunciar el febrer d'enguany en el Círculo de Economía sobre "Els reptes de Catalunya en l'economia internacional dels anys noranta".

En els mesos transcorreguts, les qüestions de fons que hi plantejava no han canviat substancialment, encara que hi han algunes matisacions a fer en funció de l'evolució de l'economia espanyola al llarg de l'any en curs, atès que està presentant l'agudització d'uns problemes ja plantejats aleshores, i que reclamen la nostra atenció, com són les tensions inflacionistes i els desequilibris pressupostaris i amb l'exterior.

Aquest darrer tema, i la seva transcendència com a condicionant negatiu pel futur de la nostra realitat econòmica ha estat posat de retlleu amb la seva competència i vigor habituals pel professor Joaquim Muns en dos articles publicats a La Vanguardia el proppassat mes d'octubre, considerant-lo com el tema de fons més important i pel que cal parar-hi la més gran atenció en el moment actual.

La coincidència amb aquesta valoració és total, atès que en la dita conferència considerava com a cabdal pel futur de l'economia catalana la realització d'un procés adequat d'apertura als mercats internacionals, i aconseguir que l'economia catalana sigui una economia competitiva a nivell europeu el que vol dir que s'apropi als nivells d'exigència establerts pels grans mercats de nivell internacional, tot tenint en compte que no és per hores d'ara l'economia comunitària la més competitiva d'aquest àmbit.

Aquest és el repte principal del qual s'en deriven una sèrie de reptes específics a dos nivells. L'empresarial i el corresponent a les pròpies actuacions de les administracions públiques.

En aquest context cal recordar dues característiques importants. Primera que l'economia catalana ha superat satisfactòriament pel conjunt de la seva realitat la primera fase de la integració europea -el que ha estat l'apertura més intensa mai experimentada per l'economia espanyola i per la catalana-, i segona, que aquest procés ha accentuat de forma molt destacada el nivell d'intercanvis i d'especialització de la nostra economia envers l'exterior.

Entenc que els dos eixos en els quals s'ha d'orientar el futur de la nostra economia són el d'una preparació adequada a les noves condicions de competència que planteja el Mercat Interior Europeu, que ha d'ésser plenament operatiu a partir del primer de gener del 1993, i en segon lloc, l'aprofitament dels seus avantatges específics basats en la possibilitat de vertebrar una gran àrea econòmica europea en la Mediterrània Nord-Occidental per convertir-la en un dels principals eixos d'expansió comunitaris, malgrat la nova competència que hores d'ara s'albira fruit del procés d'apertura als països de l'Est d'Europa, potencials competidors en sectors específics de la nostra economia.

Malgrat els avenços de l'economia catalana en els tres darrers anys, i el seu creixement més important que el produït a la resta de l'Estat i del propi comunitari, com així ho mostra l'evolució del PIB i de la taxa d'ocupació, cal destacar la necessitat d'incrementar els nivells de competitivitat encara massa allunyats dels que serien desitjables per pensar en tenir una posició autènticament consolidada i competitiva en el context europeu i internacional.

	Taxa de variació del PIB			Tasa d'atur			Increment exportacions %			Increment exportacions %		
	<u>Catalunya</u>	<u>Espanya</u>	<u>CCEE</u>	<u>Catalunya</u>	<u>Espanya</u>	<u>CCEE</u>	<u>Catalunya</u>	<u>Espanya</u>	<u>CCEE</u>	<u>Catalunya</u>	<u>Espanya</u>	<u>CCEE</u>
1985	---	2,3	2,5	22,3	21,4	11,8	---	---	---	---	---	---
1986	3,8	3,3	2,6	20,9	21,0	11,9	-4,2	-7,4	-5,0	14,3	-3,6	-8,9
1987	5,3	5,5	2,9	18,1	20,5	11,6	15,7	10,4	2,8	19,8	23,3	4,1
1988	5,6	5,3	3,5	15,2	18,5	11,3	14,9	11,7	8,6	22,8	16,7	10,8

Fins i tot si fem la comparança no a nivell dels estats ni amb la corresponent a les grans economies avançades a nivell internacional, ans a nivell de les regions econòmiques europees més desenvolupades amb les que Catalunya ha establert unes relacions d'especial contingut, hom pot comprovar la distància relativa i encara força notable que encara ens separa dels nivells de competitivitat i capacitat econòmica que presenten regions com Lombardia, Rhône-Alpes o Baden-Württemberg. També s'explicita de forma clara la feblesa de l'economia catalana actual tenint especialment en compte l'evolució de la nostra balança comercial i els desequilibris i mancances que aquesta indica.

	PIB/CAPITA (SPA)	PIB/OCUPAT INDUSTRIAL	OCUPACIO PER SECTORS (%)			ATUR %	INDEX SINTETIC
			1	2	3		
CATALUNYA	92	88	6,7	44,8	48,4	21,6	58
LOMBARDIA	120	96	3,9	46,5	49,6	6,7	133
RHONE-ALPES	118	124	5,5	36,9	57,3	8,2	130
BADEN-WUERTTEMBERG	122	119	6,4	47,7	45,7	4,0	145
CEE	100	100	7,2	34,3	57,2	10,8	100

Mitjana període 1981-86

Tenint en compte aquests factors, crec que cal reflexionar sobre el paper de l'empresa a Catalunya en el procés d'adaptació al Mercat Interior Europeu, i més especialment dels aspectes concrets de la nostra activitat empresarial per superar la situació present. També cal contemplar les mesures i accions que corresponen a les administracions públiques per oferir el marc d'actuació adequat als operadors econòmics per situar adequadament l'economia catalana en una posició competitiva en l'àmbit del Mercat Interior Europeu, que és en definitiva el que definirà les seves capacitats de futur.

- Adequació de l'empresa en la construcció del Mercat Unic

Com podem observar, els potencials de creixement que s'adjudiquen al Mercat Unic resulten quantiosos en conjunt, però difícilment podran assegurar una distribució homogènia dels beneficis entre els diferents països i regions d'Europa. És per això que cal que avui, en plena fase de reactivació econòmica, tots els sectors interessats en el funcionament de l'activitat econòmica, des de l'administració fins a les empreses, renovin els esforços de preparació per al Mercat Unic europeu.

Les empreses multinacionals europees ja ho fan, i de fet, són alguns dels grups que més contribueixen a impulsar aquest Mercat Unic. Assistim contínuament a moviments de presa de posicions de societats d'un país en societats d'altres països, a fusions de societats de diferents Estats membres, a contractes de col.laboració, etc., o també a la participació activa de les associacions empresarials en les consultes que efectua la Comissió de cara a la definició de les noves normatives de la Comunitat. És una dinàmica empresarial que la signatura de l'Acta Unica i les perspectives futures de la Comunitat Europea han accelerat i que cal seguir de prop.

D'acord amb una enquesta realitzada a França entre les empreses poc després de l'aprovació de l'Acta Unica (IPSOS-CNPF), el 66 per cent dels enquestats declarava que el mercat intern era una prioritat per a la qual calia preparar-se, el 77 per cent preveia que les noves empreses en sortirien afavorides i el 76 per cent considerava que afavoriria l'augment de la competitivitat. No és sinó una enquesta, però ja reflecteix la predisposició de les empreses d'un país per a afrontar el repte de competitivitat que això suposa, en la confiança que això les afavorirà.

A Catalunya caldrà una conscienciació semblant, per la qual cosa és precís tenir en compte quatre factors que considero essencials per afrontar els nivells de competència exterior a què es veuen i es veuran sotmesos encara amb més intensitat les nostres empreses. Crec que aquests factors essencials són: comercialització, presència exterior, incorporació de noves tecnologies i recursos financers.

En el context internacional i europeu, l'economia catalana ocupa una posició, una incòmode posició intermèdia, la seva base econòmica està caracteritzada pels productes i serveis madurs entre en ràpida competència amb els que ofereixen els països del Tercer Món, i han

d'incrementar en conseqüència el percentatge de valor afegit, de tecnologia, de qualitat de producte, de diferenciació d'aquest, que el faci atractiu en el mercat internacional. Afortunadament tenim força experiència, creixents, d'èxits empresarials, però sens dubte no pous si ho comparem en la posició que en àrea comparable a la nostra, la del Nord d'Itàlia té en el Mercat Comunitari. Especialització, comercialització i presència a l'exterior són aspectes cabdals per superar el repte dels noranta, i ací intervé una carència importantíssima que amb la de les fonts i formes de finançament, quina manca d'adequació al propi procés de creixement, constitueix un dels dos factors de diferenciació amb les àrees més competitives a nivell internacional. L'altre factor és la de la Recerca i el Desenvolupament Científic i Tecnològic.

Per il·lustrar aquest aspecte cabdal, voldria tornar breument a la comparació de les magnituds dels grans blocs internacionals i veure com les indústries més importants en tecnologia són les menys permeables a la competència exterior, i com en base a aquest fet es pot explicar la gran fortalesa de l'economia nord-americana i també de la japonesa, en un context en el que els Estats Units i Gran Bretanya presenten posicions dominants.

Sembla clar que a nivell privat aquests factors i la seva superació són els gran reptes que cal superar en un horitzó que està certament proper. Però és obvi tanmateix que la resposta positiva a aquests reptes no prové únicament de l'adequació del sector privat a les noves exigències derivades d'un marc de competència propi d'una economia més oberta i internacionalitzada.

Catalunya té un paper clau en la construcció d'una gran àrea econòmica europea, la de la mediterrània Nord-Occidental. És una àrea emergent, que té totes les característiques i les possibilitats per constituir-se per entendre'ns en una nova Itàlia del Nord, però no es pot oblidar que la nostra situació és més allunyada, que altres més distanciat d'aquell nucli centro-europeu o intracomunitari que absorbeix bàsicament en l'àrea de Londres a Milà el 80 per cent de la riquesa comunitària. Per tant, primera condició, millors comunicacions de tota mena amb i per la connexió europea, verticals i horitzontals, la reivindicació i obtenció d'una infraestructura adequada resulta cabdal, com en el seu moment va explicitar el propi Cercle d'Economia.

La segona condició és disposar de les bases per un autèntic llençament de l'àmbit tecnològic. Tinc la sensació de que la situació és més complexa i també més positiva que la dels tòpics que s'utilitzen, però cert és també que en el seu conjunt estem molt lluny per aplicació de recursos i magnitud dels centres de que disposem de pensar que es pot obviar un gran esforç en aquest àmbit. Encara que la situació hagi millorat amb nous centre d'especialització tecnològica, amb posicions avançades en àmbits específics com els de control de qualitat, assaig i disseny de productes, és obvi que la distància a recórrer és encara molt important, per això és precís cobrir especialment des de l'àmbit públic, que ni exclou ni elimina la possibilitat de participació privada, ans la contrari el tema de la infraestructura per comunicacions, i els centres i nuclis de formació tecnològica i de recerca i desenvolupament.

És obvi que Catalunya té un grau de desenvolupament, situació econòmica i posicionament geogràfic que li permet d'aspirar a tenir un aposició capdavantera en el si de la Comunitat Europea; també és cert, però, que aquesta posició no està assegurada, atès que ni ha assolit el grau de desenvolupament característic de les àrees econòmicament més avançades de la Comunitat ni pot obtenir, per la seva situació present, un suport especialment destacat per part d'aquella en l'aplicació dels corresponents fons comunitaris per tal de disminuir els desequilibris socials i territorials existents. És per això que Catalunya presenta uns trets d'especial vulnerabilitat que ha de superar per la seva pròpia capacitat d'adaptació i de resposta positiva als nivells de competitivitat que es donen en el si de la Comunitat.

Per a assolir aquests nivells de competitivitat, i comparant l'economia catalana amb les seves principals comeptidores, cal comptar amb facilitats de comunicació i, en conseqüència, amb les corresponents infraestructures, tant per carretera -noves autopistes, eix Barcelona-Tolosa, comunicació per la Vall d'Aran, eix transversal-, com per avió -liberalització del trànsit aeri, potenciació de línies d'abast regional-. Cal està adaptat a la ja present explosió de les telecomunicacions i adaptar-se als mecanismes que permetin d'ésser competitiu en l'adopció de noves tecnologies i de tenir un nivell d'ensenyament que faci els nostres titulats competidors eficaços en l'àmbit europeu davant l'efectiva aplicació del reconeixement mutu de titulats universitaris de llibertat d'establiment.

L'economia catalana s'enfronta al repte europeu i internacional des d'una posició favorable en el moment present, havent mostrat i demostrat una capacitat de resposta que s'ha produït cada vegada que s'ha donat la possibilitat de projectar-se realment a l'exterior, i havent assumit també que la via adequada per a la necessària internacionalització era la pertinença a les Comunitats Europees, pertinença reforçada a més per un clar sentit d'identitat europea per part de la societat catalana.

A més de l'experiència globalment positiva en aquests primers anys d'integració, cal afegir que compta amb uns actius destacables com ara la seva pròpia estructura productiva, o com la posició clau que presenta en el conjunt de la Comunitat Europea en la projecció d'aquesta vers la Mediterrània i més específicament en la potenciació de la Mediterrània nord-occidental. Però aquestes possibilitats i aquestes potencialitats no són una realitat; perquè ho siguin, caldrà perseverar en la línia empresa, una línia que precisa de la cooperació i l'acord dels principals operadors econòmics i socials d'una situació de consens per establir el nostre model d'especialització que sigui competitiu a nivell internacional i que es mantingui en l'essencial a mig termini, una línia en definitiva que faci possible el que està al nostre abast, que l'economia catalana, superant els reptes descrits, sigui plenament competitiva en l'economia internacional dels anys 90.

COMERÇ EXTERIOR DE CATALUNYA

I Comerç Total (milions de Ptes.)

	1986	1987	1988
Importacions	1.462	1.735	2.119
Exportacions	828	954	1.098
Saldo	-634	-781	-1.021
Taxa de cobertura	53,6	55,0	51,8

II Comerç amb la CEE (milions de Ptes.)

	1986	1987	1988
Importacions	776	1.019	1.258
Exportacions	490	602	705
Saldo	-286	-417	-553
Taxa de cobertura	63,2	59,0	56,0